

بزرگداشت روز جهانی آمار و نگاهی به آمارهای بانکی

افشین آشفته

عضو هیات مدیره انجمن آمار ایران

اعلام روز جهانی بزرگداشت آمار توسط سازمان ملل متحد و برخی ارگان‌های حامی بین‌المللی از جمله بانک جهانی، موجب گردید تا علاوه بر تقدیم نامه دبیرکل سازمان ملل متحد، چند سطری در رابطه با ساختار آمارهای بانکی در این مقال ارایه شود.

نامه دبیر کل سازمان ملل متحد به دولتهای سراسر دنیا

برای بزرگداشت روز جهانی آمار ۱۳۹۴ (۲۰/۱۰/۲۰۱۵ میلادی و ۱۳۹۴/۷/۲۸ شمسی)

عالیجناب،

افتخار دارم توجه شما را به بیانیه مجمع عمومی سازمان ملل متحد ۶۹/۲۸۲ که در آن مجمع تصمیم گرفت ۲۰ اکتبر سال ۲۰۱۵ را به عنوان **روز جهانی آمار** با موضوع "داده بهتر، زندگی بهتر" نامگذاری کند جلب نمایم. مجمع عمومی سازمان ملل متحد از همه کشورهای عضو، مجامع تخصصی ملل متحد، سازمانهای نظام ملل متحد و دیگر سازمانهای بین‌المللی و منطقه ای و مجامع شهری شامل سازمانهای غیر دولتی مانند مؤسسات تحقیقاتی، رسانه‌ها و تولیدکنندگان و کاربران آمارهای رسمی دعوت میکند **روز جهانی آمار** را گرامی دارند.

آمار نقش حیاتی در تصمیم‌سازی‌های شاهد-پایه در تمام زمینه‌های تاریخی و فرهنگی کشورها بدون وابستگی به سطح توسعه آنها ایفا می‌کند. با پذیرش قطعنامه ۶۹/۲۸۲، مجمع عمومی به اهمیت بنیادی ظرفیت آماری

ملی ممکن در تولید آمارها و نشانگرهای قابل اعتماد و به موقع اذعان دارد. داده‌های ناب مبنای اغماض ناپذیر فرمول‌بندی سیاست‌های آگاهانه و نظارت بر توسعه‌های ۲۰۱۵ به بعد در سطوح ملی، منطقه ای و بین‌المللی هستند.

من از تلاشهایی که در سالهای اخیر در بسیاری از کشورها در جهت ارتقاء ظرفیت آماری خود تحت رهبری دوایر آمار ملی، در زمینه‌هایی چون سرشماری نفوس و مسکن و نظارت بر رشد اهداف پیشرفت هزاره انجام شده است دلگرم شده‌ام. من همچنین از موفقیت قابل توجه بزرگداشت *اولین روز جهانی آمار* که در ۲۰ اکتبر ۲۰۱۰ با فعالیتهای سازمان داده شده در بیش از ۱۳۰ کشور عضو و حداقل ۴۰ سازمان منطقه ای و بین‌المللی برگزار گردید تشجیع شده‌ام.

به منظور آنکه از *روز جهانی آمار ۲۰۱۵* یک موفقیت مشابه بسازیم، از دولت شما به عنوان تولید کننده، کاربر و منافع شونده اولیه از آمارهای رسمی، دعوت به عمل می‌آورم تا پشتیبانی کامل و به موقع خود را در جهت مثمر ثمر واقع شدن تلاش‌های امسال شما نیز معطوف دارد.

بخش آمار دپارتمان اقتصاد و امور اجتماعی یک پایگاه اینترنتی برای به اشتراک گذاشتن اطلاعات مربوط به نحوه بزرگداشت روز جهانی آمار در سراسر جهان به آدرس <https://worldstatisticsday.org> ایجاد کرده است. مایلم دولت شما را تشویق کنم تا از این طریق ما را از برنامه‌های خود مطلع سازید تا آنها در معرض دید جامعه جهانی قرار گیرد.

بیایید از این روز جهانی آمار تاریخی با اعلام و بزرگداشت نقش آمار در پیشرفت جوامع خود یک موفقیت بسازیم.

ارادتمند- بان کی مون

همانطور که می‌دانیم کشورها همواره در تلاش جهت ایجاد ثبات ارزش پول هستند که موجب ایجاد ثبات در سیستم مالی کشور توسط اجرای سیاستهای پولی و اعتباری می‌شود. در این راستا نیازمند اطلاعات آماری شفاف، به هنگام، با قابلیت دسترس پذیری بالا و با کیفیت بوده و با رعایت حقوق ارایه دهندگان آمار و محرمانگی، بطور مستقل و قدرتمند، نه تنها آمارهای دقیق مورد نیاز سیستم مالی و پولی کشور را تامین می‌کنند بلکه به مسئولیت‌های اجتماعی خود نیز در اطلاع رسانی به عموم جامعه عمل می‌نمایند.

در این راستا تولید آمارهای مالی و پولی در دو حوزه آمارهای موسسات مالی-پولی و مالی-غیرپولی شاید مهمترین آمارهای تولیدی را در بر گیرند که شامل آمارهای مربوط به صورتهای مالی و نرخ سود، آمار نرخ ارز و تبادلات و بدهی ارزی و شاخصهای کلان اقتصادی برای سیاستهای پولی، آمارهای اوراق بهادار و پورتفولیوها، آمارهای حسابهای مالی و صورتهای مالی تلفیقی موسسات غیرمالی برای سیاستهای مالی، و همچنین تراز پرداخت ها، آمارهای بانکی بین المللی، بدهی خارجی و وضعیت سرمایه گذاری خارجی و غیره برای آمارهای ارزی و خارجی می‌شوند.

بنابراین دور از انتظار نیست که بانکها به یکی از مهمترین مراکز تولید آمار در همکاری صمیمانه با مراکز ملی آمار در کشورها تبدیل شوند و به عنوان منبع اصلی آمارهای مالی و بانکی محسوب گردند.

این آمارها زیرمجموعه ای از آمارهای اقتصاد کلان کشورها است که معمولاً از مجموعه وسیعی از داده‌ها شامل فعالیت در بورس و سهام، گردشهای مالی، نرخهای سود و شاخصهای دیگر مربوط به فعالیتهای مالی موسسات متعلق به بخش مالی اقتصاد استخراج می‌شوند تا بانکهای مرکزی را قادر سازند پیشرفت و عملکرد کشور را در حوزه مالی کنترل و مشاهده نمایند و بر عملکرد بازارها و موسسات مالی اقدام نموده و آنها را در راستای افزایش کارایی و ثبات یاری رسانند که نظارت احتیاطی ناظر بر همین کاربرد است.

اگر حوزه شرکت‌های مالی داخلی کشور را که مسئولیت تامین مالی و پولی را بر عهده دارند به دو حوزه موسسات مالی پولی در مقابل موسسات مالی غیرپولی در نظر بگیریم، مطمئناً بانک مرکزی به همراه بانکها و موسسات اعتباری و همچنین صندوقهای سرمایه گذاری بازار پول در دسته موسسات مالی پولی قرار می‌گیرند. اصطلاح "موسسه مالی پولی"¹ بجای بانک و موسسات سپرده پذیر که در SNA93 مطرح میشود طی اقدام اتحادیه اروپا در ایجاد حوزه پولی مشترک (پیمان ماستریخت) بکار گرفته شد و هدف این بود که این اصطلاح جدید، علاوه بر بانک مرکزی و بانکها، موسساتی مانند صندوقهای بازار پول یا صندوقهای مشترک سرمایه گذاری بازار پول را نیز در بر گیرد.

البته صندوقهای سرمایه گذاری بجز صندوقهای بازار پول، واسطه‌های مالی، شرکت‌های بیمه و صندوقهای بازنشستگی هم در حوزه مالی فعال هستند که زیرمجموعه موسسات مالی غیرپولی قرار گرفته و اگر چه بطور مستقیم در حوزه پولی کشور حضور ندارند ولی در بازارهای مالی پولی کشور به سهم خود موثر هستند و توسط آمارهای بانک مرکزی رصد می‌شوند.

¹ MFI – Monetary and Financial Institutions

یکی از اعضای موسس حوزه یورو در اروپا به نام الکساندر لامفالوسی^۲ در سال ۱۹۹۶ سخنرانی در رابطه با اهمیت آمار دارد و می‌گوید: "هیچ چیز به اندازه آمار خوب در سیاستگذاری پولی مهم نیست ...". همچنین در سال ۲۰۰۸ آقای جین کلود تریچت^۳، رییس بانک مرکزی اروپا از سال ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۱، می‌گوید: "اعتبار آمارهای حوزه یورو از مهمترین عوامل کلیدی مورد توجه بانک مرکزی اروپا است و این نشان می‌دهد که همانند گذشته می‌بایست اقدامات موثری در ابلاغ دستورالعمل‌ها و تقویت تولید آمارهای به روز صورت پذیرد تا بتوان بانک مرکزی اروپا را در اتخاذ سیاستهای پولی مناسب، بیش از پیش یاری رساند."

در همین راستا طبق مطالعه صورت گرفته قابل ذکر است که ۸۵٪ کشورهای حوزه یورو (بجز ایرلند، اسلونی و اسپانیا) و ۷۰٪ کشورهای اروپایی خارج از حوزه یورو و ۶۷٪ کشورهای دیگر عضو OECD دارای دپارتمان مستقل آمار با مدیریت متمرکز در بانک مرکزی خود هستند و بقیه کشورها دپارتمان‌های مجزا در بخش‌های مختلف مشابه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران دارند. همچنین استفاده از فناوری روز دنیا و ایجاد انباره‌های داده^۴ مشترک و استاندارد و انجام تجزیه و تحلیل‌های پیشرفته مانند داده کاوی حجم زیاد داده^۵ و ارایه اطلاعات توسط سامانه‌های یکپارچه هوش تجاری^۶ به عنوان زیرساخت‌هایی است که مورد استفاده بخش آماری بانک‌های مرکزی دنیا قرار می‌گیرند.

لازم به ذکر است که در ۲۰ اکتبر ۲۰۱۵ بانک مرکزی اروپا کنفرانسی^۷ را در فرانکفورت به مناسبت گرامیداشت سالروز جهانی آمار با شعار "اطلاعات آماری بهتر، زندگی بهتر" با سخنرانی کلیه مدیران ارشد بانک مرکزی اروپا برگزار خواهد کرد که نشان‌دهنده اهمیت موضوع است.

همانطور که مشخص شد حوزه‌های اعتبارسنجی، نظارت، سیاست‌های مالی و اقتصادی و ارزی بانک‌های مرکزی، نیاز به تهیه آمارهای صحیح و به هنگام، جهت انجام مأموریت‌های خود دارند که نیازمند توجه به برخی نکات مانند موارد زیر است:

- وجود یک سیستم مدیریت اطلاعات جامع و یکپارچه مالی و پولی با استفاده از فناوری‌های جدید
- بررسی و بومی سازی دستورالعمل‌ها و فناوری‌های روز دنیا در رابطه با تولید، تبدیل و گزارش آمارهای مربوط به حوزه‌های اعتبارسنجی، نظارتی، ارزی، پولی و مالی و نظام‌های پرداخت بانک.
- وجود همکاری صمیمانه با کل سیستم آماری کشور، در تولید آمارهای ملی و مورد نیاز و ایجاد چارچوبها و مفاهیم آماری مشترک ملی در حوزه مالی و پولی

² Alexandre Lamfalussy

³ Jean-Claude Trichet

⁴ Data Warehouse

⁵ Big Data Mining

⁶ Business Intelligence

⁷ <https://www.ecb.europa.eu/stats/html/index.en.html>

- وجود قوانین و دستورالعمل‌های لازم جهت حمایت بانک مرکزی در تولید آمارهای مورد نیاز
- حفظ استقلال و حمایت از مراکز تولید آمارهای پولی و مالی بانک مرکزی در انجام مأموریت‌های محوله
- بکارگیری افرادی با تخصص بالا در حوزه آمارهای مالی و پولی در واحدهای مرتبط
- یکپارچه بودن آمارهای مورد نیاز بانک مرکزی از لحاظ ساختاری و فناوری جهت تهیه و تجمیع آمارهای حسابهای ملی، آمارهای اوراق بهادار، تراز پرداختها، موقعیت سرمایه گذاری خارجی، آمارهای مالی و پولی و ترازنامه ای و غیره.

در پایان این روز جهانی را به کلیه دست اندرکاران آمار کشور تبریک عرض می‌نمایم.